

Σιόρραμα

ΕΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ
20
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

ΣΚΑΒΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΑΝΤΑΚΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ

Το χαντάκι είναι ένα τεχνικό έργο το οποίο, ως κατασκευή, έχει την ιδιαιτερότητα ότι προκύπτει από την αφαίρεση υλικού, ενώ λειτουργικά παρουσιάζει πολλαπλές χρήσεις.

Κατ'αρχάς, είναι μια εξαιρετικά χρήσιμη εκσκαφή το χαράκωμα, σε περιπτώσεις χερσαίων πολεμικών επιχειρήσεων, το οποίο προστατεύει τους αμυνόμενους από τις επιθέσεις και την προέλαση εχθρικών δυνάμεων. Κατά το μήκος του μπορούν να κινούνται άτομα, είτε για να αλλάζουν θέσεις είτε για την μεταφορά υλικών και εξοπλισμού. Έτσι το μήκος του μπορεί να είναι χωρίς άλλο περιορισμό, εκτός από το μήκος και το σχήμα του μετώπου, ενώ το βάθος

ουσιαστικά είναι συναρτημένο από το φυσικό ύψος αυτών οι οποίοι κινούνται εντός του, το δε πλάτος εξαρτάται από τους αριθμούς αυτών που κινούνται και εν μέρει από τα μεταφερόμενα υλικά. Σε παλαιές πολεμικές ταινίες η λειτουργία των χαρακωμάτων παρουσιάζεται με χαρακτηριστικές λεπτομέρειες, όπως η χρήση ασυρμάτων για την επικοινωνία κ.ά.

Όταν βέβαια η συγκεκριμένη χρήση τελειώσει, και πριν γεμιστούν με μπάζα και εξαφανιστούν, τα χαντάκια αυτά, έτσι όπως είναι εγκαταλελειμμένα και χαραγμένα σαν μεγάλες ρωγμές στις επίπεδες, γυμνές, ενίοτε ξηρές, πεδιάδες, ή τις αχανείς χιονισμένες στέπες, θυμίζουν μεγάλης κλίμακας έργα της land art.

Μια διαφορετική κατηγορία ορυγμάτων είναι αυτά που ανοίγονται είτε σε δρόμους για την τοποθέτηση των διαφόρων υπηρεσιών είτε σε εργοτάξια, όπου τα χαντάκια σκάβονται, για να ετοιμαστούν οι θεμελιώσεις των κτηριακών κατασκευών. Εδώ ορίζονται οι χαράξεις των πεδίων και των πεδילוδοκών, οι οποίες αντανakλούν την ανωδομή που θα ακολουθήσει. Ανάμεσα στα χαντάκια παραμένουν οι όγκοι από τα χώματα που δε έχουν σκαφτεί, έτσι που η συνολική εικόνα που παρουσιάζουν αυτές οι εκσκαφές, πριν μάλιστα από την τοποθέτηση του σιδηρού οπλισμού και την σκυροδέτηση, παρέμπει σε αρχαιολογικούς χώρους υπό ανασκαφήν.

Αυτή η κοινή αναφορά φαίνεται να προκύπτει, γιατί, τόσο στην εκσκαφή θεμελίων όσο και στην ανασκαφή αρχαιολογικών χώρων, κοινό συστατικό είναι το ίδιο το γεγονός της εκσκαφής και η προσωρινότητα και η παροδικότητα των εργασιών. Κυρίως όμως είναι η έκθεση τόσο των εργατών όσο και των αρχαιολόγων στις συχνά αντίξοες και ακραίες καιρικές συνθήκες. Οι συνθήκες αυτές μπορεί να κυμαίνονται από εξαιρετικά ψηλές θερμοκρασίες, μέχρι πολύ χαμηλές, ισχυρούς ανέμους και σκόνη.

Είναι λοιπόν πολλές φορές απαραίτητο είτε ομαδικά είτε ατομικά κάποιοι από αυτούς να εφευρίσκουν λύσεις που θα τους παρέχουν κάποιου είδους προστασία από τις συνθήκες αυτές, τουλάχιστον προσωρινά, και μάλιστα συμπληρώνοντας ενδεχόμενα μέτρα προστασίας τα οποία θα ληφθούν στο ανώτερο επίπεδο διοίκησης μιας αρχαιολογικής αποστολής ή ενός εργοταξίου. Αντίθετα όμως από τις αρχαιολογικές ανασκαφές, όπου οι ανάγκες αντιμετωπίζονται συχνά με πάνινες τέντες, στα εργοτάξια κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό.

Στη φωτογραφία που συνοδεύει αυτό το κείμενο, αποκαλύπτεται μια αυθόρμητη, αυτοσχεδιαστική ενέργεια αυτοπροστασίας από τις ηλιακές ακτίνες ενός εργάτη σε εργοτάξιο. Τα πλέον σημαντικά χαρακτηριστικά αυτής της χειρονομίας είναι σίγουρα η ευρηματικότητα και η σχεδιαστική (χωρίς σχεδιασμό) πληρότητα, που υπερβαίνουν σχεδιαστικές προτάσεις από επαγγελματίες βιομηχανικούς σχεδιαστές. Υπάρχει όμως και κάτι ακόμα και αυτό είναι η σχέση με τον χώρο και την πραγματικότητα ενός εργοταξίου. Τι συμβαίνει λοιπόν εδώ; Τι παρουσιάζει αυτή η σκηνή;

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, για περαιτέρω προστασία, μια συνήθης πρακτική που ακολουθείται είναι ανάμεσα στο κεφάλι και στο προστατευτικό κράνος να τοποθετείται ένα κομμάτι ύφασμα ή μια πετσέτα. Με τον τρόπο αυτό προστατεύεται αρκετά καλά ο αυχένας. Στην συγκεκριμένη όμως περίπτωση η αυτενέργεια έχει προχωρήσει ένα βήμα περισσότερο. Ένας εργάτης, μισοχωμένος σε κάποιο σημείο εκσκαφής ενός χαντακιού, μοιάζει να ασχολείται με τμήμα της δουλειάς του. Το πάνω μέρος μιας απλούστατης μεταλλικής σκάλας

προβάλλει έξω από το χαντάκι, στην μια πλευρά του οποίου είναι ακουμπισμένη. Στην άκρη του χαντακιού φαίνεται μια κατασκευή από οπλισμένο σκυρόδεμα η οποία υποδηλώνει ότι πρόκειται για έργο υποδομής. Πλάι στο χαντάκι είναι ακουμπισμένο ένα κομπρεσσέρ, ενώ στο βάθος φαίνεται ένας οδοστρωτήρας, κάποια υλικά σε στίβες και ένα φορτηγό. Το έδαφος φαίνεται στεγνό, ξηρό. Ένα στρώμα σκόνης υπενθυμίζει την αίσθηση υψηλών θερμοκρασιών. Η εργασία μοιάζει να είναι επίπονη σε συνθήκες γενικά ιδιαίτερα δύσκολες. Ο άνθρωπος αυτός βρίσκεται σε έναν πολύ περιορισμένο χώρο. Πρέπει κατ'αρχάς να επιβιώσει στον χώρο αυτό, αλλά ταυτόχρονα καλείται να επιτελέσει το έργο για το οποίο βρίσκεται εκεί. Βασικό μέλημά του είναι να προστατεύσει τον εαυτό του από τον ήλιο.

Η ένδυσή του παρόλη τη μεγάλη ζέστη είναι βαριά, από χοντρό ύφασμα. Εντούτοις προστατεύει όλο το σώμα από την ηλιακή ακτινοβολία πολύ αποτελεσματικά.

Τι συμβαίνει όμως με το κεφάλι και την προστασία του;

Αυτό που αμέσως ξεχωρίζει είναι μια αναλογικά μεγάλη, τετράγωνη, επίπεδη επιφάνεια, διαστάσεων περίπου 60X60 εκατοστά, η οποία φαίνεται να έχει τοποθετηθεί εκεί. Μια οπή στο κέντρο αυτής της επιφάνειας αφήνει μικρό τμήμα του κεφαλιού να προεξέχει, φορώντας ένα κράνος, το οποίο με γύψο έχει στηριχτεί στην επιφάνεια.

Η τετράγωνη, λοιπόν, αυτή επιφάνεια σκιάζει πολύ αποτελεσματικά όχι μόνο το κεφάλι, αλλά, λόγω του μεγέθους της, ουσιαστικά και ολόκληρο το σώμα. Ιδιαίτερα μάλιστα τις ώρες των ψηλότερων θερμοκρασιών, που ο ήλιος βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο, με σχεδόν κατακόρυφη πρόσπτωση των ηλιακών ακτίνων.

Από τι υλικό είναι φτιαγμένο αυτό το τετράγωνο επίπεδο;

Το υλικό, λοιπόν, είναι ένα τμήμα από φύλλο θερμομονωτικής πλάκας. Οι

θερμομονωτικές πλάκες έρχονται συνήθως σε επιμήκη προκατασκευασμένα φύλλα πολυουρεθάνης και ενσωματώνονται στις κατασκευές για την προστασία των οικοδομών από τις εναλλαγές των εξωτερικών θερμοκρασιών. Έτσι, διατηρούνται ελεγχόμενες οι συνθήκες στους εσωτερικούς χώρους και ταυτόχρονα υπάρχει τεράστια εξοικονόμηση ενέργειας.

Έτσι, για μια ακόμα φορά, και στην περίπτωση αυτής της ιδιοφυούς χειρονομίας, αναδεικνύεται η δημιουργικότητα που διακρίνει τόσο τους τεχνίτες της λαϊκής αρχιτεκτονικής, όσο και αυτούς που έχουν κοντινή, άμεση και απτική εξοικείωση με το αντικείμενό τους και τα υλικά με τα οποία δουλεύουν.

Η εξοικείωση αυτή εμπεριέχει αξίες όπως είναι η ανακύκλωση, η φθαρτότητα και η βέλτιστη αξιοποίηση των ιδιοτήτων τους, συνδυαζόμενη με την σε βάθος αναγνώριση στα υλικά αυτά αισθητικών αξιών. ■

Σημ: Φωτογραφίες Σόλων Ξενόπουλος, Ιούλιος 2018